

INFORME CAMPANYA RELACIONADA AMB ELS TRASTORNS

MUSCULOESQUELÈTICS DECLARATS COM A MALALTIA

PROFESSIONAL A LA COMUNITAT VALENCIANA 2016

INFORME 2016

Novembre 2018

INVASSAT

**GENERALITAT
VALENCIANA**

INVASSAT

Institut Valencià de
Seguretat i Salut en el Treball

INFORME

**CAMPANYA RELACIONADA AMB ELS
TRASTORNS MUSCULOESQUELÈTICS DECLARATS
COM A MALALTIA PROFESSIONAL A LA
COMUNITAT VALENCIANA**

2016

Títol:

Informe "Campanya relacionada amb els trastorns musculoesquelètics declarats com a malaltia professional a la Comunitat Valenciana"

Data d'elaboració:

Novembre 2018

Autor:

Institut Valencià de Seguretat i Salut en el Treball (INVASSAT)

Elaborat per:

Pilar Sureda Martínez

Amb la col·laboració de:

Miguel Font Vicent

Jorge Cervera Boada

ÍNDEX

ÍNDEX.....	2
1. INTRODUCCIÓ.....	3
2. OBJECTIUS.....	3
3. METODOLOGIA.....	3
4. RESULTATS.....	3
4.1 CARACTERITZACIÓ DE LES EMPRESES INCLOSES EN LA CAMPANYA.....	3
4.2 ANÀLISI DESCRIPTIVA DE LES DADES RECOPILADES PER L'EQUIP TÈCNIC DE L'INVASSAT DURANT LES VISITES.....	5
5. CONCLUSIONS.....	10
ANNEX I. Qüestionari per a emplenar l'equip tècnic de l'INVASSAT.....	11

1. INTRODUCCIÓ

Amb motiu de l'anàlisi de la declaració de malalties professionals en el sistema CEPROSS, base oficial del Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social, s'ha comprovat que, a finals dels anys huitanta, els trastorns musculoesquelètics (d'ara endavant TME), tenien un pes del 30% en la declaració, valor que s'ha elevat a un 90% en el total de declaracions de l'any 2015. Aquest fet va instar aquest Institut a dur a terme una campanya específica per a l'assessorament en el col·lectiu d'empreses amb més sinistres declarats per TME en els anys 2014 i 2015.

2. OBJECTIUS

- Assessorar les empreses en l'anàlisi de les causes de les malalties professionals per trastorns musculoesquelètics
- Disminuir la sinistralitat a la Comunitat Valenciana
- Establir mesures preventives i bones pràctiques per a evitar els TME
- Establir un mapa de risc per TME a la Comunitat Valenciana

3. METODOLOGIA

Els tècnics de l'INVASSAT van visitar les empreses incloses en aquesta campanya, prioritzant l'actuació en les causes i mesures preventives de les malalties professionals.

Les empreses amb instal·lacions en més d'una província van ser visitades per un únic centre territorial de l'INVASSAT, seguint el criteri, a priori, de major sinistralitat de l'empresa segons els informes de l'INVASSAT. D'altra banda, es van creuar dades entre les empreses del Pla d'actuació 2016 i les empreses incloses en aquesta campanya, de manera que l'empresa que estava inclosa en els dos estadis va ser visitada una sola vegada per l'INVASSAT i seguint les pautes de la campanya de TME 2016.

En la visita, i en els casos escaients, es van establir terminis per a esmenar les deficiències, el compliment de les quals havia de ser informat per l'empresa al funcionari tècnic actuant. Així mateix, i a criteri del tècnic, es va considerar la possibilitat d'efectuar segones visites al venciment de les deficiències detectades per a comprovar-ne el compliment.

4. RESULTATS

4.1 CARACTERITZACIÓ DE LES EMPRESES INCLOSES EN LA CAMPANYA

4.1.1 Descripció de la mostra

Es van valorar les malalties professionals amb baixa o sense, tancades durant l'any 2014 i 2015 com a malaltia professional i diagnòstic de trastorn musculoesquelètic, i es va actuar en aquelles empreses que complien amb algun dels següents criteris, sempre descomptant els casos que s'hagueren tancat com a malaltia comuna o l'expedient estiguera pendent de tancament:

1. Empreses que hagueren declarat 2 o més casos de malaltia professional amb el codi 2C, 2D, 2E i 2F; i que s'hagueren tancat en els anys 2014 i 2015 i l'índex d'incidència de les quals en comparar les seues malalties professionals amb les de la Comunitat Valenciana superaren la unitat.
2. Empreses amb casos de recaiguda: empreses amb un mateix treballador amb més de 2 informes tancats per la mateixa malaltia en el període de l'any 2015.
3. Empreses amb brots: 4 o més informes consecutius per una mateixa malaltia en un període de dos mesos.

El criteri adoptat per a incloure de l'empresa era per la suma total de les malalties professionals tancades com a malaltia professional amb baixa o sense l'any 2014-2015 i amb diagnòstic de TME.

4.1.2 Volum de la mostra:

El nombre d'empreses que van entrar en la campanya i complien els requisits esmentats va ser de 99, distribuïdes de la forma següent:

ACTIVITAT (CNAE 2009)	Nre. empreses
A. Agricultura, ramaderia, silvicultura i pesca	4
C. Indústria manufacturera	29
E. Subministrament d'aigua, activitats de sanejament, gestió de residus i descontaminació	2
F. Construcció	4
G. Comerç a l'engròs i al detall; reparació de vehicles de motor i motocicletes	20
I. Hostaleria	5
M. Activitats professionals, científiques i tècniques	3
N. Activitats administratives i serveis auxiliars	20
O. Administració pública i defensa; Seguretat Social obligatòria	3
P. Educació	3
Q. Activitats sanitàries i de serveis socials	4
S. Altres serveis	2

Taula 1. Distribució de la mostra d'empreses que van entrar en la campanya per activitat (segons secció del CNAE 2009)

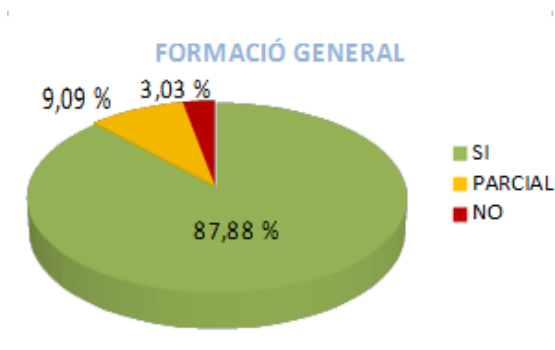
4.2 ANÀLISI DESCRIPTIVA DE LES DADES RECOPILADES PER L'EQUIP TÈCNIC DE L'INVASSAT DURANT LES VISITES

L'equip tècnic de l'INVASSAT va visitar un total de 99 empreses. En cada una es va emplenar un qüestionari de dades tècniques en relació amb el seu sistema de gestió de la prevenció, que es mostra en l'annex I d'aquest informe. Hem de tindre en compte que són empreses que han patit malalties professionals per trastorns musculoesquelètics i, per tant, el qüestionari posa l'accent principalment en la gestió de riscos ergonòmics.

A continuació s'analitzen les dades recopilades en aquests qüestionaris:

4.2.1 Formació general i específica en riscos ergonòmics

Com pot observar-se en el gràfic 1, la major part de les empreses incloses en la campanya imparteixen formació general als seus treballadors conforme estableix l'article 19 de la Llei de prevenció de riscos laborals; no obstant això, només un 21% de les empreses realitzen formació específica en riscos ergonòmics a tots els seus treballadors i un 12% ho fan de forma parcial (vegeu el gràfic 2).

Gràfic 1. Percentatge d'empreses que han impartit formació general als seus treballadors

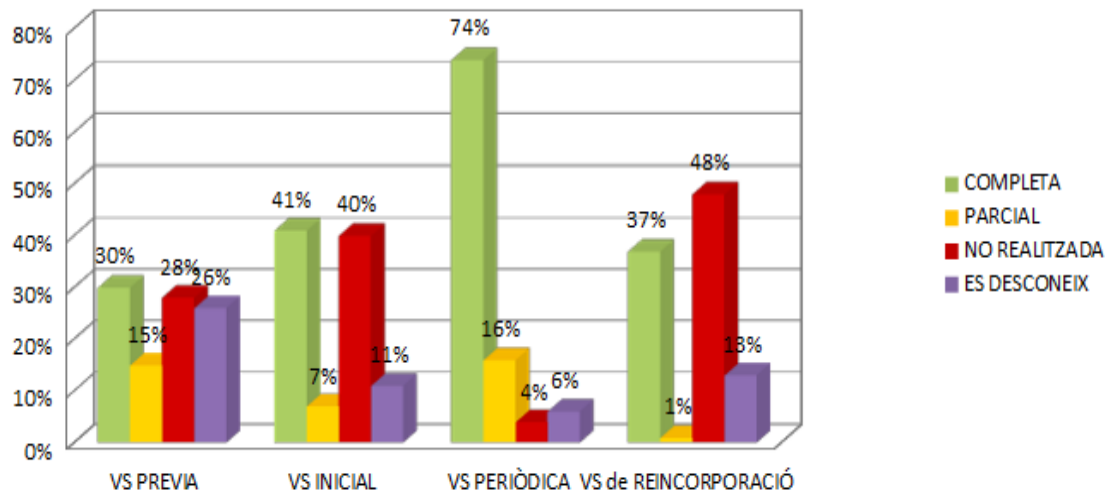
Gràfic 2. Percentatge d'empreses que han impartit formació ergonòmica als seus treballadors

4.2.2 Vigilància de la salut

En relació amb les obligacions de l'empresari establides en l'article 22 de Llei de prevenció de riscos laborals, i tal com mostra el gràfic 3, s'observa el següent:

- Més d'un 50% de les empreses no realitzen la vigilància de la salut prèvia ni inicial, o es desconeix.
- La major part de les empreses realitzen la vigilància de la salut periòdica, només una de cada deu empreses no la fa o es desconeix.
- Només el 37% de les empreses realitzen vigilància de la salut de reincorporació dels treballadors després de baixes de llarga duració.

GRAU DE REALITZACIÓ DE LA VIGILÀNCIA DE LA SALUT DELS TRABAJALLADORS

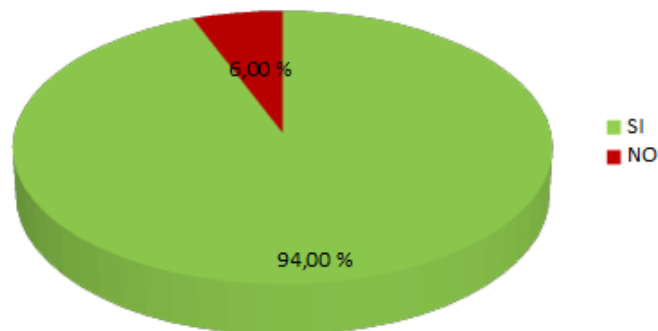

Gràfic 3. Percentatge d'empreses que han realitzat la vigilància de la salut dels seus treballadors

4.2.3 Identificació de riscos ergonòmics

Com pot observar-se en el gràfic 4, la major part de les empreses (un 94%) han identificat riscos ergonòmics en la seua activitat.

IDENTIFICACIÓ DELS RISCOS ERGONÒMICS PER L'EMPRESA

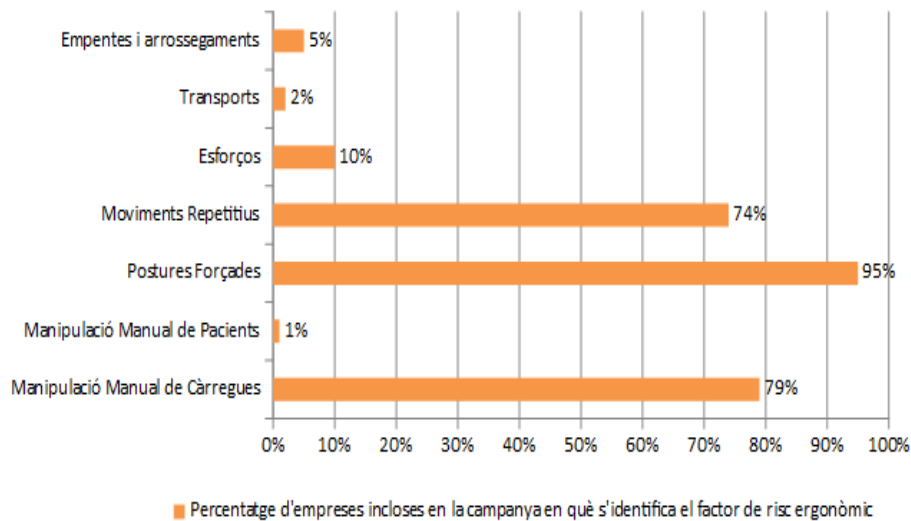

Gràfic 4. Percentatge d'empreses que han identificat riscos ergonòmics

D'altra banda, el gràfic 5, representa la identificació de cada un dels factors de risc ergonòmic pel tècnic de l'INVASSAT que va efectuar la visita. Per a aquesta identificació s'han seguit els criteris establerts en el nivell I de l'INVASSAT-ERGO.

Com pot observar-se en aquest gràfic, pràcticament en la totalitat de les empreses visitades, s'identifica el risc per postures forçades. Seguiria el risc per manipulació manual de càrregues en el 79% de les empreses i els moviments repetitius en el 74% d'aquestes.

IDENTIFICACIÓ DELS FACTORS DE RISCOS ERGONÒMICS PEL TÈCNIC DE L'INVASSAT

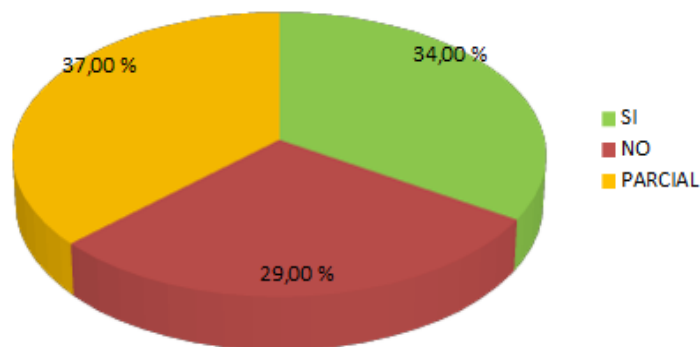
Gràfic 5. Percentatge d'empreses en les quals el tècnic de l'INVASSAT ha identificat cada un dels factors de risc ergonòmics

4.2.4 Avaluació de riscos ergonòmics

S'ha de tindre en compte que la identificació d'un factor de risc mitjançant el nivell I de l'INVASSAT-ERGO implica la significació d'aquest en el lloc de treball i insta a avaluar aquest factor de risc fent ús de metodologia adequada si se superen uns condicionants, segons les recomanacions dels nivells II i III de la metodologia esmentada.

A continuació es representa mitjançant el gràfic 6, el percentatge d'empreses que han realitzat avaluacions de riscos ergonòmics específics.

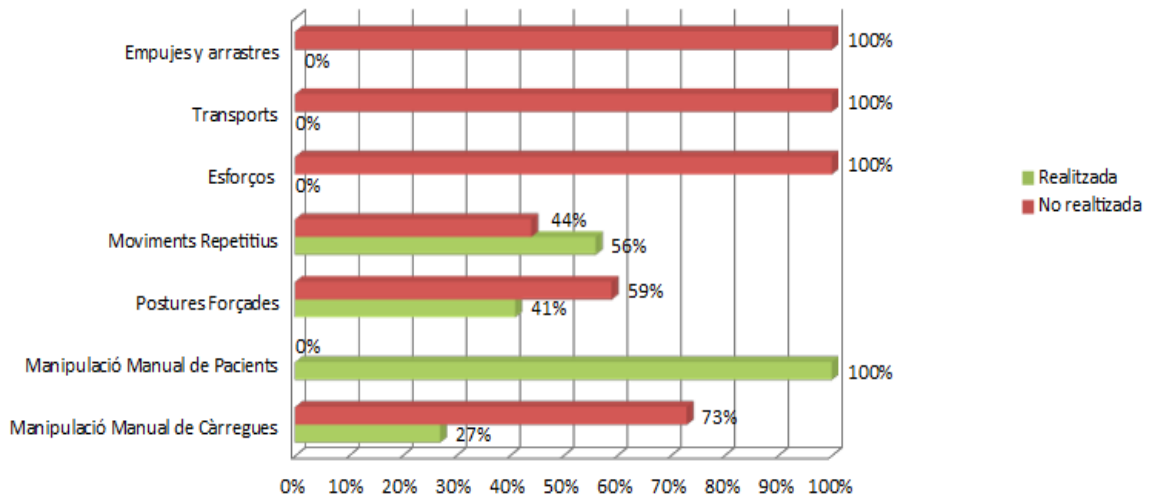
EVALUACIÓ RISCOS ERGONÒMICS

Gràfic 6. Percentatge d'empreses que han realitzat avaluacions de riscos ergonòmics específics

El gràfic 7 representa el percentatge d'empreses en què s'ha identificat cada factor de risc i que han realitzat avaluacions ergonòmiques específiques per a aquest factor de risc.

EVALUACIONS ERGONÒMIQUES ESPECÍFIQUES EN LES EMPRESES EN LES QUE S'HA IDENTIFICAT CADA FACTOR DE RISC

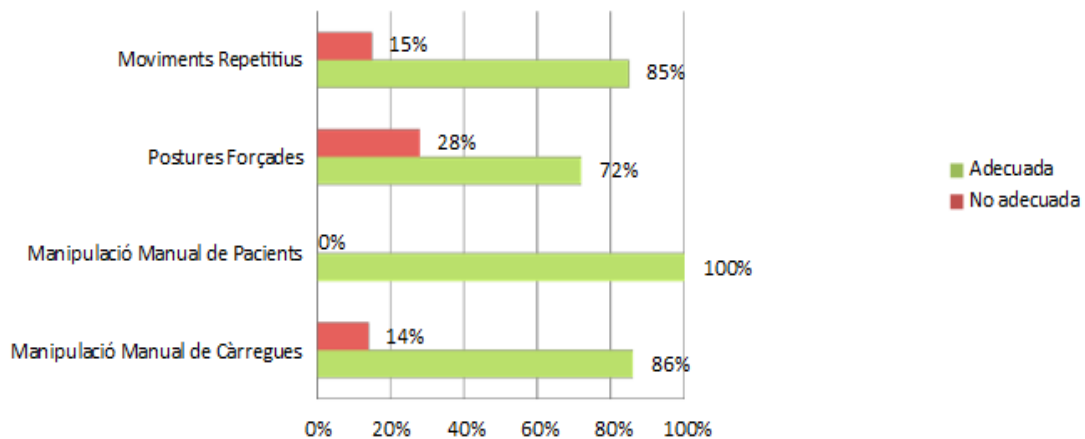
Gràfic 7. Percentatge d'empreses que han realitzat avaluacions ergonòmiques per factor de risc

El percentatge d'identificació del factor de risc per manipulació manual de pacients ha sigut molt baix (1%, segons el gràfic 5); no obstant això, en tots els casos s'ha realitzat una avaluació de riscos específica i adequada (vegeu el gràfic 8).

Si s'analitza el factor de risc més significatiu per l'alt grau d'identificació que presenta, el de postures forçades, s'observa que només un 41% du a terme avaluacions específiques d'aquest factor. En relació amb la manipulació de càrregues, es realitza avaluació específica únicament en el 27% de les empreses, i respecte als moviments repetitius, un poc més de la meitat de les empreses en fan.

En relació amb la resta de factors de risc, si bé s'han identificat en percentatges baixos, no se n'han realitzat avaluacions específiques.

ADECUACIÓ DE LA METODOLOGIA EMPLEADA EN LES AVALUACIONS ERGONÒMIQUES REALITZADES PER FACTOR DE RISC

Gràfic 8. Grau d'adequació de la metodologia utilitzada en les avaluacions ergonòmiques realitzades, per factor de risc

Respecte a l'adequació de la metodologia d'avaluació utilitzada per a cada factor de risc ergonòmic, i tal com mostra el gràfic 8, s'observa que, en general, s'hi apliquen metodologies adequades.

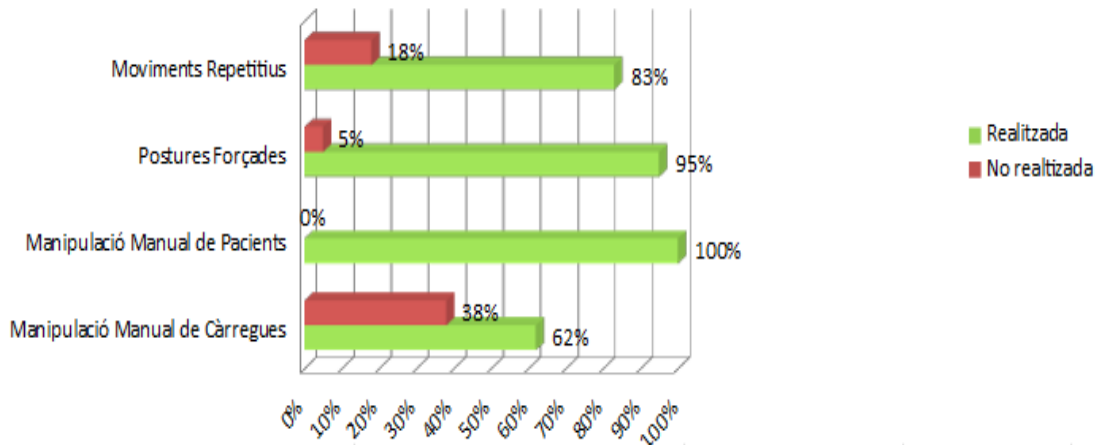
No obstant això, i en relació amb el factor de risc per postures forçades, almenys una avaluació de cada quatre fa ús de metodologies no adequades íntegrament. S'hi constata un ús bastant estès del mètode OWAS per a valorar de forma global les postures adoptades durant l'exercici d'una tasca. Aquest mètode, tot i ser un mètode relativament antic, continua sent en l'actualitat un dels més usats per a avaluar la càrrega postural. No obstant això, s'ha de tindre en compte que no considera el coll com a segment corporal que cal analitzar, segment corporal habitualment implicat l'adopció de moltes postures forçades.

4.2.5 Planificació preventiva derivada de les avaluacions ergonòmiques

A continuació s'analitza el grau de realització i implantació de planificacions preventives ajustades a cada factor de risc i derivades de les avaluacions específiques.

Del gràfic 9 es desprén que, en línies generals, es planifiquen mesures concretes a adoptar per a minimitzar, almenys, les conseqüències derivades de cada factor de risc ergonòmic. No obstant això, el 38% de les empreses, fins i tot havent efectuat una avaluació de riscos específica per a la manipulació manual de càrregues, no han planificat cap mesura preventiva respecte a aquest factor de risc.

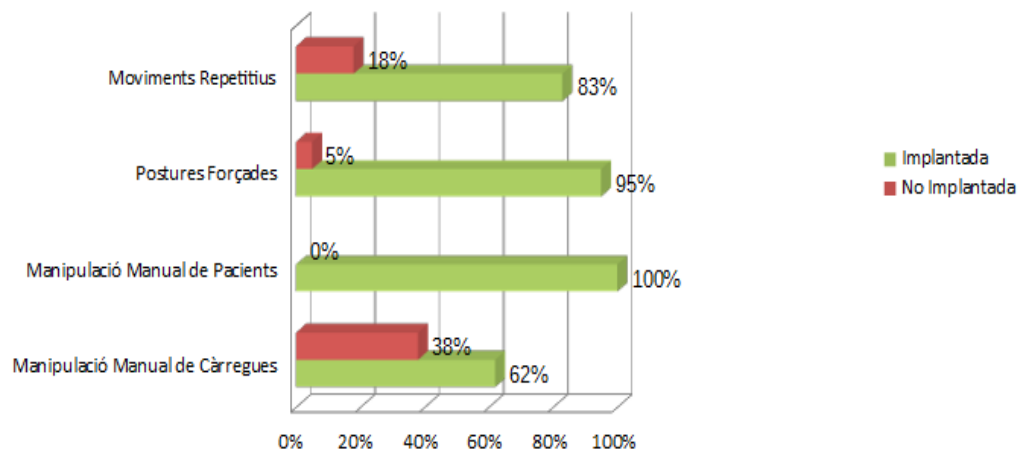
REALITZACIÓ DE LA PLANIFICACIÓ PREVENTIVA DERIVADA DE LA EVALUACIÓ DE RISCOS ESPECÍFICS PER FACTOR DE RISC ERGONÒMIC

Gràfic 9. Percentatge d'empreses que han realitzat la planificació preventiva derivada de l'avaluació de riscos específica per factor de risc ergonòmic

Respecte al grau d'implantació de les mesures preventives que han sigut planificades, per factor de risc ergonòmic, i segons el gràfic 10, s'observa que és bastant deficient i no supera en cap cas la meitat de les mesures proposades.

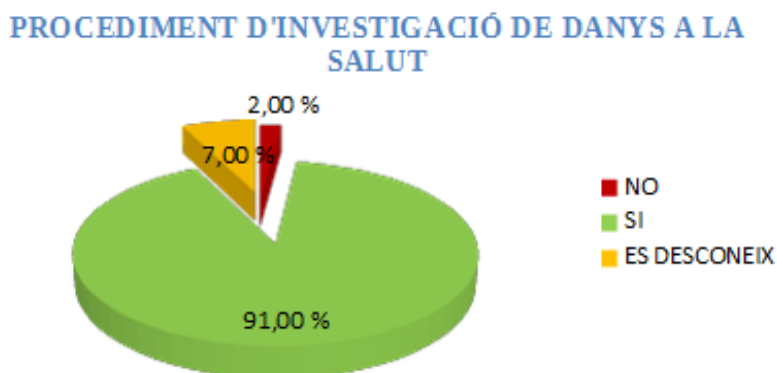
IMPLANTACIÓ DE LES PLANIFICACIONS PREVENTIVES REALITZADES POR FACTOR DE RISC ERGONÒMIC

Gràfic 10. Percentatge d'empreses que han implantat la planificació preventiva derivada de l'avaluació de riscos específica per factor de risc ergonòmic

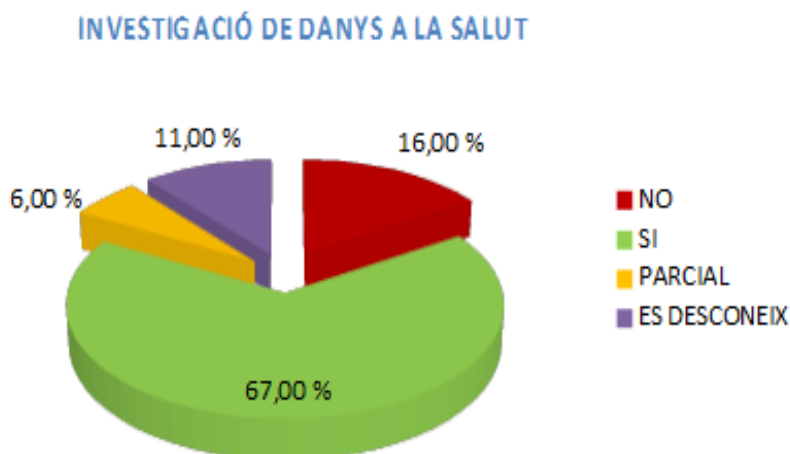
4.2.6 Investigació de danys a la salut

Finalment, i en relació amb la investigació dels danys a la salut (accidents de treball i malalties professionals), es pot afirmar, tal com mostra el gràfic 11, que la major part de les empreses disposen d'un procediment d'investigació.

Gràfic 11. Percentatge d'empreses que disposen d'un procediment d'investigació de danys a la salut

No obstant això, si analitzem la seua correcta implantació i, per tant, el grau de realització d'investigacions de danys a la salut, encara trobem que una de cada tres empreses no realitza investigació de danys a la salut, ho fa parcialment o es desconeix.

Gràfic 12. Percentatge d'empreses que realitzen la investigació de danys a la salut

5. CONCLUSIONS

Del que s'ha exposat en aquest informe es poden extraure les conclusions següents:

- En general, les empreses imparteixen la **formació** genèrica del lloc de treball que estableix l'article 19 de la Llei de prevenció de riscos laborals. No obstant això, en relació amb la formació específica en riscos ergonòmics, encara trobem que dos de cada tres empreses no en fa.
- En relació amb la **vigilància de la salut** dels treballadors segons article 22 de Llei de prevenció de riscos laborals, es constata que la major part de les empreses realitzen la vigilància de la salut periòdica. No obstant això, més de la meitat de les empreses no realitzen la vigilància de la salut prèvia ni inicial (o es desconeix) i només un poc més d'un terç de les empreses realitzen vigilància de la salut de reincorporació dels treballadors després de baixes de llarga duració.
- Pràcticament la totalitat de les empreses incloses en la campanya identifiquen riscos ergonòmics en els seus processos.
- Dels **factors de riscos ergonòmics**, i a criteri del tècnic de l'INVASSAT segons nivell I de l'INVASSAT-ERGO, s'identifiquen "postures forçades" en pràcticament la totalitat de les empreses i "manipulació manual de càrregues" i "moviments repetitius" en pràcticament tres de cada quatre empreses.
- Només una de cada tres empreses efectua **avaluacions ergonòmiques específiques** de manera completa. Desglossant aquestes avaluacions específiques per factor de risc ergonòmic, es conclou el següent:
 - Només un quart de les empreses en què s'identifica risc per "**manipulació manual de càrregues**" (que ha sigut el 79% del total d'empreses de la campanya) realitzen l'avaluació de riscos específica de forma adequada. Un 38% de les empreses que fan aquesta avaluació no planifiquen mesures preventives que se'n deriven, i més de la meitat de les empreses que en planifiquen no les implanten.
 - En relació amb el risc per "**postures forçades**", identificat en pràcticament la totalitat de les empreses incloses en la campanya, només el 41% duen a terme avaluació de riscos específica, però a més de les que la realitzen, aproximadament una quarta part, no apliquen metodologies d'avaluació adequades al factor de risc. De les empreses que avaluen, pràcticament totes planifiquen mesures preventives per al control d'aquest risc però, no obstant això, menys de la meitat n'implanten.
 - En relació amb el risc per "**moviments repetitius**", identificat en el 74% de les empreses incloses en la campanya, un poc més de la meitat duen a terme una avaluació de riscos específica bastant adequada. Un alt percentatge de les empreses que avaluen aquest factor de risc (83%) planifiquen mesures preventives per a controlar-lo però, no obstant això, només la meitat n'implanten.
 - Les empreses en què s'identifica risc per "**manipulació manual de pacients**" (que ha sigut solament l'1% del total d'empreses de la campanya) realitzen l'avaluació de riscos específica de forma adequada. Així mateix, planifiquen mesures preventives

per al control d'aquest risc. No obstant això, aquestes mesures no s'implanten. Per tot el que s'ha exposat, es constata una gestió incompleta d'aquest factor de risc.

- En relació amb la resta de factors de risc ergonòmics: **“empenyiments i arrossegaments”, “transports” i “esforços”**, s'identifiquen en percentatges molt baixos dins de les empreses incloses en la campanya. No obstant això, cal indicar que les empreses en què s'ha identificat el factor de risc en concret no n'han fet cap avaluació específica.

Per tot el que s'ha exposat en aquest apartat, es constata en general una gestió deficient dels factors de risc ergonòmics relatius a manipulació manual de càrregues, postures forçades, moviments repetitius i manipulació manual de pacients. Així mateix, es constata una gestió pràcticament nul·la dels factors de risc relatius a empenyiments i arrossegaments, transport i esforços.

- Respecte a la **investigació dels danys a la salut** (accidents de treball i malalties professionals), cal indicar que la major part de les empreses disposen d'un procediment d'investigació. No obstant això, una de cada tres empreses no realitza investigació de danys a la salut, en fa parcialment o es desconeix.

ANNEX I. Qüestionari per a l'equip tècnic de l'INVASSAT

1 Num. INTERN:/....

2 DENOMINACIÓ LLOC TREBALL:

3 EMPRESA:

4 MÚTUA:

5 *CNAE:

6 PLANTILLA:

7 PLA DE PREVENCIÓ ☐8 ORGANITZACIÓ PREVENTIVA ☐9 AUDITORIA ☐10 COORDINACIÓ ☐11 IDENTIFICACIÓ DE RISCOS ☐12 EVALUACIÓ DE RISCOS ☐13 AVALUACIÓ D'EQUIPS ☐14 PLANIFICACIÓ DE L'ACTIVITAT PREVENTIVA ☐15 INFORMACIÓ ☐16 FORMACIÓ ☐17 PROTECCIÓ COL·LECTIVA ☐18 EPIS ☐19 VIGILÀNCIA DE LA SALUT ☐ADEQUAT A RISCOS SEGONS DANYS ☐20 ACTUACIÓ DAVANT DANYS ☐21 PARTICIPACIÓ ☐

22 NOMBRE TREBALLADORS AFECTATS:.....

23 IDENTIFICACIÓ:

RISC	SI	NO
MMC		
Manipulació manual Pacients		
Postures		
Repetitivitat		
Esforços		
Transports		
Empenyiments i arrossegaments		
Càrrega metabòlica		
Treballadors especialment sensibles		

SI – 1; NO – 2

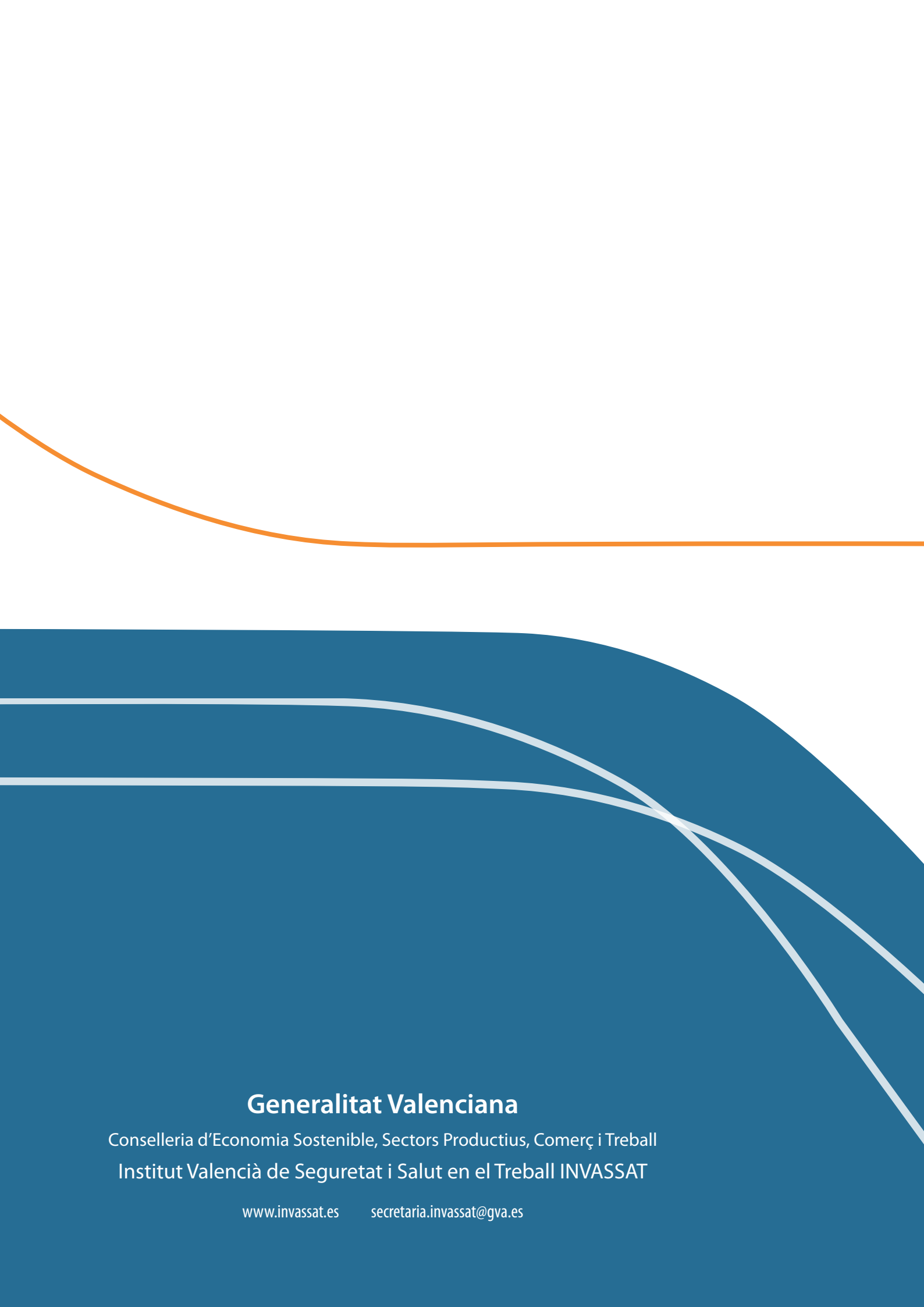
24 AVALUACIÓ DE RISCOS ERGONÒMICS:

RISC	REALITZADA		METODOLOGIA	ADECUACIÓ		RESULTAT			
MMC	SI	NO		SI	NO	1	2	3	4
Manipulació manual Pacients	SI	NO		SI	NO	1	2	3	4
Postures	SI	NO		SI	NO	1	2	3	4
Repetitivitat	SI	NO		SI	NO	1	2	3	4
Esforços	SI	NO		SI	NO	1	2	3	4
Transports	SI	NO		SI	NO	1	2	3	4
Treb. especialment sensibles	SI	NO		SI	NO	1	2	3	4

Resultat: 1- Baix; 2- Moderat; 3- Alt; 4- Molt alt.

25 PLANIFICACIÓ PREVENTIVA REALITZADA:

RISC	REALITZADA		ADECUACIÓ		IMPLANTADA	
MMC	SI	NO	SI	NO	SI	NO
Manipulació manual Pacients	SI	NO	SI	NO	SI	NO
Postures	SI	NO	SI	NO	SI	NO
Repetitivitat	SI	NO	SI	NO	SI	NO
Esforços	SI	NO	SI	NO	SI	NO
Transports	SI	NO	SI	NO	SI	NO
Treb. especialment sensibles	SI	NO	SI	NO	SI	NO

Generalitat Valenciana

Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball
Institut Valencià de Seguretat i Salut en el Treball INVASSAT

www.invassat.es

secretaria.invassat@gva.es